

TLM_Lausunto_KOLARI_Äkäslompolo_Nilivaara_sähköverkon saneeraus_29062026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta
/ museon johtajan sijainen Ylimartimo Teija

Valmistelija arkeologi Puolakka Hanna

KOLARI, ÄKÄSLOMPOLO NILIVAARA SÄHKÖVERKON SANEERAUS

Tornionlaakson museolta on pyydetty lausuntoa Tornionlaakson sähköverkon jakeluverkon saneeraussuunnitelmasta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu 11.11.2025 päivätty yleissuunnitelmakartta Kolarin Nilivaaran hankealueelta. Lisäksi Tornionlaakson museo toimii alueellisena vastuumuseona vastaten toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä.

Saneeraussuunnitelma

Hankkeessa on tarkoitus rakentaa uudet 20 kV ja 0,4 kV maakaapelireitit sekä valokuitukaapeli Äkäslompolon Nilivaaran alueelle. Yleissuunnitelman mukaan alueelle rakennetaan 20kV maakaapelia, 0,4kV runkokaapelia sekä 0,4kV liittymiskaapelointia. Kaapeli sijoittuu pääosin Kesänkijärventien ja Nilivaarantien risteyksestä Vaskikurutien, Niliharjun, Matintien, Heikintie ja Nililahentien alueille. Uutta kaapelia rakennetaan myös muun muassa Nilijänkälle ulkoilureitin varteen. Kaapelit sijoittuvat kartan mukaan vaihdellen teiden molemmille puolille. Alueelle rakennetaan suunnitelman mukaan viisi uutta puistomuuntamoaa, sekä noin 41 uutta jakokaappa. Alueella on jonkin verran olemassa olevia jakokaappeja. Yleissuunnitelmasta ei ilmene puistomuuntamoiden tai jakokaappien koko, tyyppi tai väri eikä se korvataanko uudella maakaapeloinnilla ilmajohto vai olemassa oleva maakaapeli, mutta ilmeisesti kyseessä on ainakin osittain olevan ilmajohdon korvaaminen kaapelilla. Suunnitelmapiirrosten mukaan samalla asennetaan valokuitu osalle aluetta. Saneeraus on tarkoitus toteuttaa kesällä 2026.

Suunnittelutilanne sekä rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu Tunturi-Lapin maakuntakaavan (2012) ja Ylläksen osayleiskaavan muutoksen (2011) alueille. Pienellä osalla aluetta, sen eteläosassa on voimassa asemakaavat vuosilta 2014 ja 2016. Kaapelointi kohdistuu asemakaavoitetulla alueella *Loma-asuntojen korttelialueille* (RA), *Matkailua ja loma-asumista palvelevien rakennusten korttelialueille* (RM-3) sekä *Retkeily- ja ulkoilualueelle* (VR). Hankealueen välittömään läheisyyteen Äkäslompolon Nililahden rantaan on osoitettu *Muinaismuistoalue* (SM), jonka kaavamääräyksen mukaan kyseessä on *Muinaismuistolain nojalla suojeltu alue*. Alueella, jossa osayleiskaava on voimassa, kaapelointi sijoittuu niin ikään *Loma-asuntoalueille* (RA-2) sekä pieneltä osin *Hotelli- ja matkailupalvelujen alueelle*.

Tornionlaakson museon johtaja

29.06.2026

§ 99/2026

(RM-1). Loma-asuntojen korttelialueiden ulkopuolinen alue (esim. Nilijänkkä) on pääosin *Retkeily- ja ulkoilualue*ta (VR), joka kaavamääräyksen mukaan kyseessä on *Kansallispuiston aluetta täydentävä merkittävä retkeily- ja ulkoilualue*. Alueella on erityisesti virkistystoiminnan kannalta huomioitavia luonnon ja maiseman arvoja.

Osayleiskaavassa suunnittelualueelle on osoitettu jäljempänä mainittujen kiinteiden muinaisjäännösten (SM) lisäksi kaksi *Maakunnallisesti tai paikallisesti arvokasta suojelukohdetta*: sr-2/2 **Nilipirtti** ja s-2/3 **Nilivaara**, joiden kaavamääräyksen mukaan ne ovat *Rakennushistoriallisesti, historiallisesti tai maisemallisesti arvokkaita kohteita*. Lähimmät valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt sijaitsevat useamman kilometrin päässä suunnittelualueesta.

Suunnittelualueella sijaitsee edellä mainittujen kohteiden lisäksi vanhempaa matkailu- ja loma-asuntorakentamista, jota ei ole inventoitu ja siten arvioitu. Alueen yleisilme on metsäinen ja rakennuskanta on eri ikäistä. Vanhempi pienimittakaavainen rakennuskanta sulautuu metsän keskelle, uudempi rakentaminen sekä tien ja kunnallistekniikan uudistusten jäljet näkyvät ympäristössä pitkään.

Puistomuuntamoiden, jakokaappien ja kaapelikaivantojen sijoittaminen

Museon näkemyksen mukaan puistomuuntamoiden ja jakokaappien paikat olisi hyvä aina sijoittaa kohtiin, joissa on olemassa olevaa puustoa tai pensaita, jota voi käyttää maisemoinnin apuna. Puistomuuntamot tulisi toteuttaa väriykseltään ja materiaaleiltaan alueen rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sopivaksi ja mahdollisimman vähän huomiota herättäväksi. Muuntamoiden sijoittamista aukeille alueille tulee välttää.

Jakokaappeja alueelle on tulossa lukuisia, jolloin ne olisi hyvä toteuttaa mattapintaisina ja samalla tavoin väriykseltään alueen rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sopivaksi ja sijoittelultaan mahdollisimman vähän huomiota herättäväksi. Tai mikäli alueella on jo olemassa olevia jakokaappeja niin sovittaa uudet väriykseltään entisiä vastaaviksi, jolloin voidaan välttää monenkirjavien uusien elementtien tuomista tie/kylämaisemaan. Mikäli sijoituspaikan lähellä on olemassa olevia postilaatikkoteineitä, sähkö- tai katuvalotolppia tms., olisi jakokaapit hyvä sijoittaa näiden lähistölle, jotta tekniset elementit ovat yhdellä koolla.

Suunnitelmassa uusi kaapelikaivanto on osoitettu **Nilivaaran** pihapiiriin läpi kulkevan Matintien varteen. Kaapelikaivannon välittömään läheisyyteen sijoittuu piharakennuksia, joista osa voi olla 1900-luvun alusta. Kaapeleiden kaivuuta ei tule ulottaa 1,5–2,0 metriä lähemmäs rakennuksia. Liian lähelle ulotetut kaivannot heikentävät maan tiiviyyttä ja voivat liikenteen aiheuttaman tärinän vuoksi johtaa perustusten liikkumiseen ja siten aiheuttaa vaurioita perustuksille ja rakennuksille. Perinteistä rakentamistapaa edustavat rakennukset on perustettu joko pelkkien nurkkakivien varaan tai jälleenrakennuskaudella säästöbetonisten sokkeleiden tai pilarien varaan ja ovat siten alttiita vaurioille. Nilivaaran pihapiiriin kohdalla tulee varmistaa, ettei rakennuksille aiheudu vaurioita tai sijoittaa kaivannot muualle.

Tornionlaakson museon johtaja29.06.2026§ 99/2026

Mahdollisten puistomuuntamoiden, jakokaappien ja kaapelikaivantojen ympäristö tulee maisemoida rakentamisen jälkeen. Nilivaaran luonnonympäristö on karua ja hitaasti palautuvaa. Tieympäristön ja kylämaiseman näkökulmasta kaivantojen mahdolliseen maisemointiin ei tule tuoda maa-aineksia muualta tai kylvää muualta tuotuja siemeniä. Teiden varsilla voi olla myös joitakin maisemallisesti tärkeitä ja/tai kookkaita puita, jotka tulee huomioida kaivantoja suunniteltaessa. Puiden säilymisedellytyksiä ei tulisi vaarantaa katkomalla juuria.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Hankealueelta (saneerattavalta sähkölinjalta) ei tunneta ennestään muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Hankealueen lähelle sijoittuu kuitenkin useita muinaisjäännöksiä vain 80–180 m päähän saneerattavasta linjasta. Kohde **Kruununmaja** (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 273010040) sijaitsee noin 90 metrin päässä Kesänsäntien länsipäästä lounaaseen Kesänsäntien varressa. Kivikautinen asuinpaikka **Ryhtimaja** (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000009376) sijaitsee noin 180 metrin päässä Tieväntien ja Vihvelitien risteyksestä etelään. Lisäksi samasta risteyksestä noin 330 metriä kaakkoon sijaitsee suuri asuinpaikkakohde **Kesänsäntijoki** (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 273010041). Saneerauksella ei ole vaikutuksia ennalta tunnettuihin muinaisjäännöskohteisiin.

Hankealueella ei kuitenkaan ole voimassa olevaa arkeologista inventointia eli inventointia, joka olisi alle 10 vuotta vanha. Koko hankealueella on inventoitu vain kerran (Hilkka Oksanen 1997–2000) ja koska inventointiin ei kuulu karttaa maastossa kuljetuista alueista, on epäselvää, missä kaikkialla on tarkalleen inventoitu. Koska alueella on arkeologista potentiaalia mutta ei voimassa olevaa inventointia, Tornionlaakson museo edellyttää alueella arkeologisen inventoinnin teettämistä voimajohdon saneerauksen linjalle. Inventoinnissa tulee ottaa huomioon niin kiinteät muinaisjäännökset, kuin myös mahdollisesti nuoremmat muut kulttuuriperintökohteet sekä muut arkeologiset kohteet.

Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi. Arkeologisten tutkimusten tulee perustua Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeisiin (2020).

Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Tornionlaakson museon johtaja29.06.2026§ 99/2026

Tornionlaakson museolla ei ole muilta osin huomautettavaa sähköverkon saneerauksesta Nilivaaran alueella.

Teija Ylimartimo
rakennustutkija, museon johtajan sijainen

Jakelu

Tornionlaakson Sähköverkko Oy, Tuomas Lantto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Kolarin kunta